

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
BÖLCSESZET-ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KAR
KLASSZIKA-FILOLÓGIA ÉS NEOLATIN TANSZÉK

Lőrincz Ilona

A VILLÁMTOLVAJ CÍMŰ REGÉNY ZEUSZ-KÉPE

OTDK pályamunka

Témavezető:

Dr. Czerovszki Marianna

**Szeged
2025. 01. 15.**

TARTALOM

TARTALOM.....	2
1. BEVEZETÉS	3
2. ZEUSZ ELEMI ÉS ÁLLATI ALAKÚ MEGJELÉNÉSEI.....	6
3. ZEUSZ EMBERI ALAKÚ MEGJELÉNÉSEI	11
4. ZEUSZ KARAKTERE.....	17
5. ÖSSZEGZÉS	27
FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM	29
A HIVATKOZOTT FILMEK	31
A FELHASZNÁLT WEBOLDALAK	31

1. Bevezetés

A mítoszok a történelem folyamán nagy hatást gyakoroltak az emberiség életére és kulturális fejlődésére a világ minden részén. A mítoszok mindenkori aktualitását bizonyítja, hogy fontos helyet foglalnak el nemcsak az antik irodalmi korpuszban, hanem a modernkori populáris kultúrában is, modern mítoszadaptációk képében. Ezek az átdolgozások különböző médiumok formájában jelennek meg, például regényekként, filmekként, sorozatokként és videojátékokként, ezzel jelentős népszerűséget érve el a kortárs közönség körében.

A mítoszok adaptálása közben több kísérő körülményt is figyelembe kell vennie az alkotónak, többek között a kiválasztott médium technikai és narratív korlátait, a kulturális kontextust, a közönség elvárásait, valamint a saját vízióját is. Ezen tényezők ellenére a görög mitológia népszerűsége adaptáció szempontjából nem csökken. Ez arra az okra is visszavezethető, hogy a görög vallásnak nincs egy egységes, kizárólagos igazságot magába foglaló szent könyve, valamint az ezen történetekben szereplő istenek és hősök több különböző aspektust jelenítenek meg, így rugalmasságuk és sokszínűségük igazán nagy teret enged az adaptációk készítőinek, ahogyan az antik szerzőknek is megvolt a szabadságuk, hogy újratereítsék a mítoszokat kedvük szerint. Ezek az adaptációk jelentős szerepet játszanak abban, hogy az antik világot közelebb hozzák a fiatalabb generációkhoz, akik számára a mítoszok ezen formában befogadhatóbbak és szórakoztatóbbak, mint a formális oktatás keretein belül tanított klasszikus tananyag. A művek – többek között oktatási célból – a populáris kultúra népszerűségét és szórakoztató kvalitásait kísérlik ötvözni az antikvitás tudásanyagának egy részével, ezzel a fiatalok számára vonzóbbá téve a tőlük távol álló ókori témakört. Sheila Murnaghan tanulmányában megállapította, hogy a klasszikus anyag bemutatható szórakoztató formában miközben nevelési célokat szolgál, ezzel ellentmondva a véleménynek, miszerint bármilyen oktatási célú vagy történelmi témájú anyag szükségszerűen népszerűtlen.¹

Rick Riordan *Percy Jackson és az Olimposziak* című regénysorozata az ilyen típusú adaptációk egyik legismertebb példája, amely világszerte több, mint 180 millió példányban kelt el. Népszerűségének és óriási rajongótáborának köszönhetően a sorozat első kötete, *A villámtolvaj*² című regény több alkalommal is adaptálva lett különböző típusú médiumokba. 2010-ben a 20th Century Fox megjelentette a *Percy Jackson and the Olympians: The Lightning Thief* című fantasy-kalandfilmet, amit egy musical követett 2017-ben *The Lightning Thief: The*

¹ Murnaghan (2011: 347)

² Riordan (2005)

Percy Jackson Musical címen. 2023-ban Rick Riordan közreműködésével elkészült egy Disney+ sorozat is *Percy Jackson and The Olympians* címen, aminek 8 epizódból álló első évada *A villámtolvaj* című kötet eseményeit dolgozza fel. Az regény adaptációinak nagy mennyisége és egymást követő, különböző megjelenési ideje alátámasztja a mű szakadatlan népszerűségét és relevanciáját. A mű az antik kultúrát átformálva a modern fiatalok részére nyújt tanulási lehetőséget egy számukra kevésbé ismert kor kiválasztott részéről. A regény oktatási célú felhasználását az író is támogatja, saját weboldalán³ különböző oktatási segédanyagokat osztott meg, hogy ezzel megkönnyítse könyveinek használatát a tananyag részeként.

A villámtolvaj több tudományos témakörben is elemzésre került különböző szempontok figyelembevételével. A *Classical Traditions in Modern Fantasy*⁴ című kötetben Sarah Annes Brown vizsgálja Riordan művének viszonyát a nyugati társadalommal és az amerikai célközönségre jellemző hazafisággal, Sheila Murnagham *Classics for Cool Kids: Popular and Unpopular Versions of Antiquity for Children*⁵ című tanulmányában a mű oktatási céljára hívja fel a figyelmet, valamint Pataki Elvira *Átjárók az Olymposra. A görög mitológia és a kortárs magyar YA fantasy*⁶ címen publikált tanulmányában beszél a regény antikvitást népszerűsítő hatásáról. Pataki Elvira tanulmánya szintén foglalkozik az antik görög mitológia népszerűsítésének kérdésével a kortárs ifjúsági irodalomban, rávilágítva arra, hogy az ilyen adaptációk mennyiben járulnak hozzá a klasszikus hagyományok életben tartásához, illetve felveti a kérdést, hogy vajon ezek az átdolgozások csökkentik-e az antik művek olvasótáborát azáltal, hogy a közönség figyelmét a modern művek felé terelik.⁷ Mivel minden, amit kiragadunk saját kulturális kontextusából, akaratlanul is veszít a lényegéből, megfontolandó, hogy a modern kontextusban adaptált karakterek mennyire különböznek antik másaiktól és megváltoznak-e legfontosabb tulajdonságaik.

Az antikvitás görög istenei között kiemelkedő helyet foglal el az úgynevezett tizenkét olümposzi isten, amely csoport összetétele bár változó volt az ókorban, Zeusz mindig fontos részét képezte.⁸ A mítoszokban, mint főisten szerepel, a harmadik istengeneráció ura és az ég istene, aki számos antik történetben fontos szerepet tölt be különböző aspektusaiban, ami miatt meghatározó része a görög mitológiai adaptációknak is.

³ Rick Riordan hivatalos weboldala, utoljára megnyitva 2025.01.15.: <https://rickriordan.com/>

⁴ Brown (2017)

⁵ Murnagham (2011)

⁶ Pataki (2020)

⁷ Pataki (2020: 91)

⁸ Bremmer (1994: 13–15)

A villámtolvaj című regény során az író fokozatosan vezeti a közönséget a modern istenkép felé, hiszen egy természeti jelenségből, majd egy zoomorf istenképből egy antik antropomorf majd egy modern már-már emberi istent mutat be a főszereplő perspektívájából. Ilyen módon válik a regény kezdetén megjelenő villámlás sas alakú istenképpé, majd válik fokozatos átmenettel előbb antik megjelenésű és végül modern külsejű antropomorf istenné. A további elemzésemben megkísérlem bemutatni a regényben megjelenő Zeus-képet különös figyelmet fordítva arra, hogy a szerző miként alakította át az antik Zeus alakját a modern kulturális kontextushoz igazítva és arra törekszem, hogy feltárjam a Zeus-képek között felmerülő eltérések lehetséges okait.

2. Zeusz elemi és állati alakú megjelenései

A villámtolvaj című regény az ókori görög társadalom világgépének idealizált elképzelését ötvözi a modern világgal, ahol a célközönség él. Ez a kapcsolat, amiben az emberek és istenek világa ötvöződik, kihat a történetben szereplő karakterekre, valamint biztosítja az eszképzizmus lehetőségét a közönségnek. Az antikvitás elemei modern kontextusba ágyazva ilyen módon könnyebben befogadhatóvá válnak, mivel az ismert kortárs elemek a művet befogadó célközönség számára közvetlen kapcsolatot biztosítanak a távoli korszakokkal.

A villámtolvaj cselekménye során a látszólag átlagos tizenkétéves Percy Jacksont egy kirándulása során megtámadja egy fúria, ennek kapcsán kénytelen szembesülni a ténnyel, hogy az antik görögség meghatározóbb mitológiai alakjai léteznek és közvetlen hatással vannak a világra, amiben él. A tanteremből⁹ való kiszakadás után nem evilági események következtében egy félistenek által lakott táborba kerül, ahol kideríti, hogy Poszeidón gyermekeként ő is félvér, továbbá halálos veszélyben van, mivel azzal vádolják, hogy ellopta Zeusztól a mestervillámot. Percy így kénytelen a történet során visszaszerezni a villámot a nyári napfordulóig, valamint édesanyját is felhozni az alvilágból, akit a Minótauroszt odajuttatott. Míg Percy végigmegy a hős útján¹⁰ és valódi hőssé válik, egyfajta beavatástörténet részeként számtalan akadályt le kell küzdenie, hogy végül képes legyen visszavinni a villámot Zeusznak, ezzel megakadályozva a közelgő háborút az istenek között.

Zeusz alakja ebben a történetben, bár az ő villámának eltűnése adja meg a történet fő konfliktusát, főképp a háttérben jelenik meg, mint láthatatlan fenyegetés és motivációs erő, s csak egy kevés időre van lehetősége a közönségnek vele közvetlenül találkozni, mégis a szereplőkre tett hatása és a róla alkotott véleményük alapján igen sok információ megtudható *A villámtolvaj* Zeuszáról.

Zeusz nevét a nagyközönség elsődlegesen villámokkal asszociálja, aminek fő oka, hogy a legfontosabb attribútumainak egyikeként a villám szerepel az antik ábrázolásain. Zeusz a görög mitológiában az ég ura és az emberek atyja, így ereje nem csak a villámok, hanem más égbolthoz kapcsolódó természeti jelenségek, akár az eső vagy a szivárvány irányításában is megnyilvánulhat bizonyos esetekben. Mégis a villámok és égzengés, ami legtöbbször össze van kötve alakjával, annak ereje és figyelmet parancsoló hatalma miatt. Ez a pusztító erő sűrűn

⁹ Annak céljából, hogy az ifjú célközönség a főszereplővel jobban azonosuljon, a regények gyakran egy tanterembe helyezik a cselekmények egy részét. Sass-Henke (2012)

¹⁰ Joseph Campbell *A Hero With A Thousand Faces* című művében részletesen tanulmányozott hős útját járja keresztül Percy a könyv cselekménye alatt. A hős útjának részei az indulás, a beavatás és a visszatérés. Ennek a sémáján számtalan ókori és modern történet hőse végighalad, míg valóban hőssé nem válnak. Campbell (1949)

megjelenik a mitológiai történetekben, amikor Zeusz győzedelmeskedik különböző ellenségei, többek között a titánok felett.

A modern média is a villámokkal köti össze Zeusz erejét, meglehet alkalmanként más képességei is teret kapnak. *A villámtolvaj* című regény kezdetén az időjárás különös viselkedése jelzi az istenek közötti konfliktus kialakulását. Óriási hóviharak, áradások és villámcsapások okozta futótűzek tombolnak New York államban, amiket Kheirón, a félistenek táborának oktatója, úgy magyaráz, mint az istenek szörnyű befolyását az emberi világra. Ezekre az időjárási viszonyokra legnagyobb hatása Zeusz haragjának van, ami egyre növekszik a mű során, és mivel Percy világában Zeusz és Poszeidón Hadész elleni harca okozta a második világháborút, a regény jelenében is hasonló mértékű katasztrófa fenyegeti a szereplőket.

Az antik ember számára is hasonlóan nagy hatása volt az isteneknek az emberi világra. A mítoszok a körülöttük lévő világ megmagyarázására szolgáltak. Az életük részét képző érthetetlen, ismeretlen és rémisztő dolgok mind ilyen módon leltek magyarázatra. Ilyen jelenségek voltak az ég változásai, a villámlás, a mennydörgés, az eső vagy akár a köd, aminek megjelenését Zeusz jelenlétével, tetteivel, érzelmi állapotának manifesztációjaként próbálták magyarázni az emberek. Ezzel párhuzamba állítható a regényben megjelenő, istenek között bekövetkezni készülő harc, amire az író úgy hivatkozik, mint „Nature at war with itself”¹¹. Ezt a kifejezést úgy lehet értelmezni, hogy a természet háborúzik önmagával, ezzel közeli asszociációba helyezve az isteneket a természettel. *A villámtolvaj* című regényben a villámlás és égzengés is többnyire Zeusz haragos hangulatát tükrözik vagy akár általa használt figyelmeztető jelként tűnnek fel.

A történet folyamán megjelenő villámok – amit a magyar népnyelv istennyilának is nevez, és isteni megtorlásra, büntetésre utal, amire Zeusz is gyakran használja a villámokat – motivációként is szolgálnak a Percynek az úton való továbbhaladásban. A főisten figyelmeztetésként is villámokat használ az istenekkel szemben mutatott tiszteletlenség elkövetésekor a regényben, ami az antik tradícióval is párhuzamba hozható. Az antikvitásban is fontos szerepet tulajdonítottak az istenek tiszteletének és ennek elmaradása súlyos, sokszor halálos következményekkel járt. A regény kezdetén Percy Jackson szkeptikusan viszonyul a görög istenek létezéséhez, és ezt nyíltan bevallja Dionüszosz istennek is. Ezen hitetlensége, valamint az istennel szemben mutatott tiszteletlen magatartása miatt Dionüszosz megmutatja Percynek valódi erejét. Képeket jelenít meg Percy elméjében, amikben demonstrálja, hogyan képes halandó embereket örületbe kergetni, indákkal megfojtani vagy delfinné változtatni. A

¹¹ Riordan (2005: 104)

regény így megőrzi az istenekbe vetett hit antik értékét, miközben bemutatja az istenek felé mutatott tiszteletlenség komoly következményeit.

A regény során továbbá a mennydörgés és villámlás szimbolikusan mutatja be aényt, hogy Zeusz mindent az ellenőrzése alatt tart. Zeusz már nevének említésére is villámokat szór, s viharokat, villámokat, égzengést küld a történet folyamán, hogy Percyéket emlékeztesse folyamatos figyelmére és tudassa velük, hogy ha kifutnak az időből, először rájuk sújt le haragja, amit a viharos időjárás szimbolizál. Ahogyan az antikvitásban, úgy a regényben is olyan Zeusz jelenléte, mint az ég, ami mindenütt jelen van, így mindent lát, mindent észrevesz a regényben, ezzel erősítve a természeti jelenségekkel megjelenő kapcsolatát és a villámmal való asszociációját.

A regényben megjelenő villám nem csupán, mint természeti erő, hanem mint egyfajta fegyver jelenik meg, ami alapján a többi villám készül. Ezzel magyarázható, hogy miért villámlik akkor is, miután a mestervillámot ellopják, hiszen vannak más villámok, amik a szereplők számára továbbra is fenyegetést jelentenek.

Az *Istenek születése* című mű szerint¹² Zeusz a villámot a küklopszoktól kapta, és ellenségeinek legyőzésére használja, így mindig is jelen volt fegyverként a mítoszokban. Egyes ókori elképzelések szerint ez a fegyver eredetileg a szent labrüs részé volt Poszeidón szigonyával együtt.¹³ Ehhez hasonlóan a könyv is egyfajta fegyverként kovácsolódott villámot jelenít meg, amit a küklopszok készítettek égi bronzból. Ez Zeusz hatalmi szimbóluma, amiről a többi villámot is mintázzák, és amivel egykor levágta egy hegy tetejét és letaszította apját a trónról.¹⁴

A villámot Riordan tömegpusztító fegyverként jeleníti meg, aminek hatása a hidrogénbombaé is meghaladja. A második világháborúról tett megjegyzésekből következtetni lehet, hogy Zeusz fegyverének borzasztó erejével az atombombát is párhuzamba kívánja vonni. Ekkora erőnek már az említése is rettegést kelt az emberben. Ez a félelem nagyobb, mint amit egy hétköznapi villámlás említése okoz, pedig az az ember egyik mélyről feltörő, ösztönös félelmének forrása. Ezzel az író figyelembe veszi a kulturális kontextus megváltozását, és megőrzi a villámmal asszociált borzasztó erő mértékének a megjelenítését. A modern olvasó ennek köszönhetően akkora erővel társítja Zeusz villámát, ahogyan az antik ember tehette az ókori erőviszonyokhoz mérten.

¹² Hes. *Theog.* 139–141 *Aztán Küklopszok gögös népét szüli Gaia, / Brontészt és Sziperópszt és még Argészt, a kegyetlent, / Zeusznak a dörgést ők kölcsönzik s művük a villám.* (fordította Trencsényi-Waldapfel Imre)

¹³ Graves (1955: 170)

¹⁴ Riordan (2005: 102)

Zeusz másik jelentős attribútuma a sas, ami a madarak királyaként minden korban fontos hatalmi szimbólumként jelent meg. Zeusznak ezt a sas aspektusát a totemizmusra is vissza lehet vezetni. Az isten és a sas között mélyebb kapcsolat van, mint pusztán képzetársítás, és lehetséges, hogy egy törzs olvaszthatta bele a Zeusz-képbe saját totem őst, hiszen a totemisztikus hiedelmek csökevényes formában tovább éltek az ókori hitvilágban, amit alátámaszt az állatalakú istenségek megjelenése, valamint az antropomorf istenek azon képessége, hogy állati alakot öltsenek.¹⁵ A mítoszok szerint Zeusz a sást jelöli meg szent madaraként és számára jó ómenként tűnt elő a madár, ami villámokat hozott neki és emiatt a csillagok közé emelte. Sas volt a madár, ami Ganümedészt felvitte neki az Olümposzra is, és sassal büntette Prométheuszt is. A sasoknak és más madaraknak már a prehisztorikus időkben is fontos szerepe volt, mivel az isteni epifániát¹⁶ jelezték. Ebből fejlődhetett tovább a sas Zeusz, majd a hatalom jelképévé, amit a történelem során sokan felhasználtak különböző kultúrákban, többek között különböző nagyhatalmak, mint az Amerikai Egyesült Államok, ami *A villámtolvaj* fő színtere, így a fő célközönség otthona is.

A regényben Zeusz először Percy álmában mutatkozik meg, ahogyan zoomorf istenként, sas alakot felöltve harcol fivérével, aki ló alakban jelenik meg. Ez az első álom betekintést nyújt Zeusz és Poszeidón alakján keresztül az istenek alakváltó képességére és zoomorf megtestesülésére. A görög istenek a mítoszokban is alakváltóként jelennek meg. Maga Zeusz is, miközben halandó nőt próbált meghódítani, többször is aranyeső, hattyú vagy akár bika alakját öltötte magára, ami a tenger felszínén is képes vágatni, míg testvére egyengeti az útját. Ezt egyfajta metaforaként is tekinthetjük a görög istenek sokféleségére, hiszen karakterük folyton változó és összetett, és megannyi különböző alakban képesek manifesztálódni az emberek előtt. Percy álmában egy fehér ló rúg az aransas felé, ami az égből lecsapva annak arcába mar és szemére támad hatalmas karmaival. Csatájukba még a föld is beleremeg.¹⁷ A sas arany színe továbbá indikálja királyi származását és az arany, mint az egyik legértékesebb anyag a földön, jelzi Zeusz hatalmát, gazdagságát, valamint utal halhatatlanságra, mivel ez a nemesfém nem korrodálódik.

A madárjóságnak kiemelt szerepe volt az antikvitásban, amely során a sasok repülésének megfigyelése is használható volt isteni üzenetek megfejtésére. Ilyen módon tudták a különböző történetekben is értelmezni a Zeusz által küldött sasok jelentését. A Percy álmában megjelenő, sasként manifesztálódó Zeusz üzenetet hordoz, jelzi az istenek között

¹⁵ Hahn (1980: 53–70)

¹⁶ Nilsson (1927: 285–294)

¹⁷ Riordan (2005: 31)

bekövetkezendő háborút. A mítoszokban Zeusz is küldött harcoló sast, mint elkövetkezendő veszedelemre figyelmeztető óment. Az *Odüsszeia* című eposzban megjelenő két sas, amik egymást támadják, előre jelezték Pénélopé kérőinek közelgő vesztét.¹⁸ A Percy álmát bemutató jelenetben Riordan megőrzi Zeusz alakváltó képességét, valamint a vele asszociált sas szimbólumát, mint hatalmi jelképet, és az elkövetkezendő vész jelzőjét.

¹⁸ Hom.*Od.* 2. 146–154

3. Zeusz emberi alakú megjelenései

A regény Zeuszt két különböző antropomorf alakban jeleníti meg. Percy második álmában megjelenik Zeusz első antropomorf alakja. Ókori öltözetben, erős izomzattal tűnik fel az isten, amint fivérével harcol. Második antropomorf alakjában az Olümposzon mutatkozik meg, modern ruházatban, komoly, rendezett megjelenéssel, amint a főszereplőre vár. Ezek az ábrázolások a Zeusz-kép különböző aspektusait mutatják be és a regény cselekményének előrehaladtával az olvasó egyre jobban elmélyül a karakter értelmezésében.

„About a hundred yards down the surf, two men were fighting. They looked like TV wrestlers, muscular, with beards and long hair. Both wore flowing Greek tunics,¹⁹ one trimmed in blue, the other in green. They grappled with each other, wrestled, kicked and head-butted, and every time they connected, lightning flashed, the sky grew darker, and the wind rose.”²⁰

A Percy álmában megjelenő antropomorf Zeusz-alak leírása egy antik isten képét ötvözi egy modern néző szemszögével, ezzel segítve a célközönség számára a karakter megértését. Az álomban feltűnő Zeusz és Poszeidón hosszú hajúak, szakállasak, és izmosak, mint a birkózók. Ez volt az antik ember férfiideálja, és emiatt már az antikvitásban is szakállal ábrázolták Zeuszt. Az ókorban egy férfi szakállja jelezte felnőtté válását, hogy nemcsak ifjú, hanem igazi férfi. A szakállak férfiassággal való asszociálása még a modern társadalomban is megjelenik. Az antik ember fizikuma a sok hódítás, háborúzás és fizikai munka következtében pedig erős, fitt volt, ami magyarázza a regény Zeusz-képének kidolgozott izomzatát is. Az álomban Zeusz ruhája antik eredetére utal, amin a kék szegély többek között az általa irányított kék égnek a szimbóluma. Ez az egyik alapszín, ami mindenhol a világon körül veszi az embert, ahogyan Zeusz is mindenhol jelen van, mind a mitológiában, mind a regényben.

Az időjárás romlása a fivérek harca közben isteni mivoltuk hangsúlyozására szolgál, különösen Zeusz hatalmának és időjárás feletti erejének kiemelésére. A megjelenő istenek kiemelkedő testi ereje, látványos fizikai összecsapása modern televízióban látható birkózókra emlékezteti Percyt. Bár a mitológiában az istenek közötti harc nem sűrűn torkollott fizikai

¹⁹ A *tunica*, *ae.f.* latin szóból ered, és római viselet volt. Ezt lehet referenciaként értelmezni a görög istenek római megfelelőire, Jupiterre és Neptunusra, akik Riordan regényei alapján csupán Zeusz és Poszeidón másik alakjai. Ezt támogatja az a tény is, hogy a regény a „*toga*” szót is használja a görög istenek ruhájára hivatkozva, ami ugyancsak római viseletnek számított.

²⁰ Riordan (2005: 98) *Körülbelül száz méterrel arrébb a hullámtéren két férfi verekedett. Úgy néztek ki, mint a tévébirkózók, izmosak, szakállasak és hosszú hajúak. Mindkettőjükön görög hullámzó tunika volt, az egyik kékkel, a másik zölddel szegélyezve. Dulakodtak egymással, birkóztak, rúgták és lefejelték egymást, és valahányszor összeakadtak, villám cikázott, az ég elsötétült, és a szél felerősödött.* (A tanulmányokból, valamint a regényből idézett részleteket a saját fordításomban közlöm.)

összecsapásba, az antik világban fontos szerepet töltött be a birkózás és a pankráció²¹ is olimpiai versenyszámként. Az antik ember ruha nélkül harcolt ezeken az eseményeken, amit a fiatal közönségre való tekintettel, valamint a megváltozott kulturális kontextus miatt az író nem jelenít meg a regényben, hanem korabeli ruházattal próbálja megőrizni a jelenet ókori hatását. Az antik és a modern sport összehasonlításával a regény a modern olvasó számára ismerős referenciákat mutat be, miközben bizonyos ókori vonatkoztatásokat is implikál.

Az ókori Olimpiákon szereplő birkózás egyik szabálya alapján a szemekre nem támadhatnak az ellenfelek. Ez ellentétben áll Zeusz sas alakjával, ami a ló alakban megjelenő Poszeidón szemére támadt. Ez egyfajta fejlődést mutat be a regény istenképében és az isteni hatalom természetében. Zeusz megjelenő alakjai egyre kevesebb pusztítást és ártó szándékot mutatnak be. Villámokkal és más természeti erővel Zeusz különböző járműveket rongál meg, erdőtüzeket idéz elő. Sas alakjában Poszeidón elleni támadásában bármilyen visszafogottság nélkül közvetlen erőszakot alkalmaz és a szemére is támad, ám amikor ókori antropomorf alakjában birkózik fivérével, már visszafogottabban küzd, mivel szemre nem támadhat az antik tradíció alapján. Az modern Zeusz-kép pedig már teljesen nélkülözi a fizikai ártalom okozását. Ez a fokozatos változás az isteni hatalom ábrázolásának humanizálódását, valamint a destruktív erőtől a tekintélyt sugárzó uralkodói szerep felé való haladását tükrözi.

A modern Zeusz-képpel Percy az olümposzi palotában találkozik. Az Olümposz itt nem egyszerű földrajzi helyszínként, hanem inkább egy szimbolikus, az istenek halhatatlanságával együtt létező koncepcióként jelenik meg. Noha tiszteletből még Olümposznak nevezik, a modern világ egyik ikonikus épületében található, a 102 emeletes Empire State Building nem létező 600. emeletén, ahová speciális lifttel lehet feljutni. A hely mitikus jellegét és istenekhez való kötődését jelzi a drakhmákon való megjelenése is. Ezeket a regény az istenek pénzeként írja le, amiknek tiszta arany összetétele az istenek hatalmát és felsőbbrendűségét szimbolizálja.²²

Az Olümposzra felvezető liftben esőcseppekről szóló zene szól, ezzel utalva Zeusz esőhozó képességére. A lift ajtajától egy keskeny lépcső vezet a felhőkön felfelé, ahonnan látható egy Manhattan felett lebegő hegycsúcs, aminek nincsen lába. A csúcs tetején helyezkedik el az istenek otthona, emlékeztetve az olvasót az Olümposz hegyre, és hangsúlyozva, hogy a helyszín nem az emberi világ része, hanem felette áll. Az Olümposzon

²¹ Ez nem azonos a mai pankrációval, inkább a birkózás és ökölvívás kombinációja, a szabadfogású birkózás előzménye.

²² Az érmék egyik oldalára különböző görög istenek, a másikra pedig az Empire State Building volt rányomva. Az emberek által használt drakhmák eredetileg ezüsből voltak, de az Olümposz istenei nem használtak tiszta aranyból kisebb értékű fémet. Riordan (2005: 112)

elterülő város látványát úgy írja le Percy, amilyen egy ókori görög város lehetett fénykorában. A hegy oldalán megjelenő megannyi palota, kert, piac és amfiteátrum, mind az antik élet kulturális és gazdasági sokszínűségét mutatják be modern szemszögből. Ez az idealizált kép a modern ember antikvitásról alkotott, népszerűsített elképzelésein alapul, amelyeket a turizmus és kulturális reprezentációk erősítenek meg.

Az Olümposzon nyugodt hangulat uralkodik, a megjelenő nimfák és kisebb istenségek kíváncsian fogadják a főszereplő belépését otthonukba. Mintha ünnepi hangulatban lennének, nyugodtan árulnak varázslatos tárgyakat a piacon és sugdosnak össze Percy háta mögött. Ez a leírás enyhíti a vészjósló hangulatot, amit a határidő lejárta és a csata bekövetkezésének lehetősége ébreszthet az olvasóban, ezzel fokozva a végkifejlettel kapcsolatos várakozásokat. Az olümposzi városban lévő nimfáknak, múzsáknak és mindenféle kisebb istenségeknek, mintha mindennapos lenne ez a csatára készülő hangulat, ami az ókori viszonyokra és az istenek világának kiszámíthatatlanságára utal.

Az égbenyúló út végén áll az olümposzi palota, ami a regényben az istenek tanácskozásának helyszínéként és hatalmuk szimbólumaként is megjelenik. Zeusz világos, égi palotája kontrasztban áll Hadész sötét, alvilági palotájával. Ez az erős eltérés a paloták színe között a fivérek közötti különbségekre, míg az épületek hasonló felépítése a közöttük lévő testvéri kötelékre reflektál. Hadész csak ritkán mehet az Olümposzra, így a két palota közötti hasonlóságokat vissza lehet vezetni az isten honvágyára is. Épített egy Olümposzt a föld alatt, de míg az a palota fekete és bronz, ez fehér és ezüstszínben pompázik, ezzel utalva az istenek eltérő karakterére.²³ Az ezüst szín, akár az arany gazdagságot jelent és sikerességet, míg a fehér tisztaságot és békét, ami összhangban áll a görög művészet és építészet köztudatban élő képével, ahol a szobrok és épületek hófehér márványból készültek, még ha ez nem is felel meg a korabeli valóságnak. A Hadész palotáját alkotó bronz kevésbé értékes, mint az ezüst, ez jelzi Zeusznál alacsonyabb státuszát, míg a fekete birodalmának sötétségére utal.

Az olümposzi palota kupoláját mozgó csillagképek díszítik, ami az istenek szoros kapcsolatára utal az égbolttal és a csillagképekkel. Ez a minta különösen jelentős, mivel a mitológia szerint több csillagkép létrejöttében Zeusz is szerepet játszott. A csillagképek az istenek világának részét képezik, az égben találhatóak, és az égiek akár kapcsolatba is kerülhetnek velük, ahogyan ez megjelenik az *Átváltozások* című műben is.²⁴ A palota tróntermében lévő 12 óriási trón fordított U alakban áll, aminek központi részén helyezkedik el

²³ A napisten palotájának leírásában, bár az arany szín dominál, ezüst is megjelenik az ajtó színére vonatkozva, valamint elefántcsont a tetőre vonatkozva. *Ov. Met. 2.* 1–30

²⁴ *Ov. Met. 2.* 74–83

Zeusz trónja. Ez az elrendezés Zeusz főisteni státuszát hangsúlyozza. Trónja egyszerű és letisztult megjelenésű, platinából készült trón, ami nemesfém és ellenáll a korróziónak, ezzel is az isten erejét és örökségét mutatva.²⁵ Ez eltér az antik leírásoktól, ahol az Olümposzon álló palota, valamint az istenek trónjai is aranyból készültek.²⁶ Az *Ilias* leírása szerint a palota aranyból van és az istenek lakomáinak helyszíne.²⁷ Ez egy ragyogó, isteni pompával rendelkező épület ércműszöbbsel.²⁸ A benne álló isteni trónok, valamint az istenek házai Héphasztosz keze munkáját dicsérik.²⁹ A regényben feltűnő palota közepén tűz ég, ami Hesztia, a házi tűzhely istennőjének területe, akit még Zeusz is tisztel a mitológiában, így mindig volt helye az otthonokban, ahogyan Zeusz otthonában is fontos helyet foglal el. Ez a részlet nemcsak az antik hagyományok megőrzését, hanem az otthon és közösség fontosságát is kiemeli, még az istenek körében is.³⁰ Ezen a helyen találkozik először személyesen Zeusszal Percy Jackson, ezzel hangsúlyozva a kettejük között fűződő családi köteléket.

„The gods were in giant human form, as Hades had been, but I could barely look at them without feeling a tingle, as if my body were starting to burn. Zeus, the Lord of the Gods, wore a dark blue pinstriped suit. He sat on a simple throne of solid platinum. He had a well-trimmed beard, marbled gray and black like a storm cloud. His face was proud and handsome and grim, his eyes rainy gray. As I got nearer to him, the air crackled and smelled of ozone.”³¹

A regényben megjelenő Zeusz vonzó külseje az embereket könnyen arra készteti, hogy jó és erényes személynek ítéljék, hiszen a gyönyörű embereket a közvélemény gyakran erkölcsi jóssággal társítja,³² ami már az antikvitásban is megfigyelhető jelenség volt. Mégsem tudnak a szereplők Zeusz küllemére fókuszálni vészjósló jelenléte miatt. Ez a fenyegető kisugárzást az olvasó számára a leírásban alkalmazott rövid, feszes mondatok közvetítik, amelyek Zeusz elemi erejének szemléltetésére szolgálnak. Percy a találkozást úgy írja le, hogy elfogta egy érzés, mintha mindjárt meggyulladna. Ez az isteni jelenlét, aura megnyilvánulásának tulajdonítható,

²⁵ A Félvér Tábor bungalói az olümposzi trónokhoz hasonlóan U alakban állnak, aminek a közepén helyezkedik el a legnagyobb és legszélesebb bungaló, amit Zeusz gyerekeinek állítottak fel, ezzel jelezve, hogy a főistenek között Zeusz gyermekeinek van a legmagasabb státusza, ahogyan Zeusznak az istenek között. A bungaló villámokkal van díszítve, ezzel is Zeusz erejére utalva.

²⁶ Hom. *Il.* 1. 611

²⁷ Hom. *Il.* 4. 1–4

²⁸ Hom. *Il.* 1. 421–427

²⁹ Hom. *Il.* 1. 605–611

³⁰ A Félvér Táborban található tűzhely körül is megjelenik Hesztia, egy kilencéves kislány alakjában, aki a tűzre ügyel, igazgatja a parazsat. Ez utal korára is a mitológiában, hiszen bár Kronosz és Rheia legidősebb gyerekeként született, utoljára öklendezte fel apja a gyomrából így legfiatalabb is lett a testvérek között. Riordan (2005: 80)

³¹ Riordan (2005: 252) *Az istenek hatalmas emberalakok képében jelentek meg, mint Hadész, de alig tudtam rájuk nézni anélkül, hogy ne éreztem volna bizsergést, mintha a testem égni kezdene. Zeusz, az istenek ura sötétkék csíkos öltönyt viselt. Egy egyszerű, tömör platinából készült trónon ült. Gondosan nyírt szakállá volt, márványszürke és fekete, mint egy viharfelhő. Arca büszke, jóképű és komor volt, szemei esőszürkék. Ahogy közelebb értem hozzá, a levegő recsegett és ózonszagú volt.*

³² Marshall (2000: 162)

ami minden isten valódi alakjának szerves része a regényben. A mitológiai hagyomány alapján halandó ennek az alaknak megpillantását nem éli túl. Ennek példaként említhető Szemelé története, aki éppen Dionüszosz istennel volt állapotos, amikor Héra közbenjárására azt kérte a főistentől, hogy látogassa meg teljes isteni pompájában, ám amikor ezt az isten megtette a nő szörnyethalt. A regényben megjelenő isteni aura Zeusz erejét érezteti minden jelenlétével, de nem hivalkodóan jelenik meg, ami önbizalmat és hatalmi stabilitást sugall. Az aura megnyilvánulásai közé tartozik a belőle áradó ózonillat, valamint a környezetében a statikus elektromosságtól pattogó levegő. Ezek a jelenségek is Zeusz erejéhez köthetők, hiszen a villámcsapás gyakran ózonszagot hagy maga után, amit hipóra emlékeztető erős aromaként írnak le. Ez a szag ösztönös óvatosságot vált ki az emberből, erősítve Zeusz jelenlétének tiszteletet parancsoló mivoltát.

Zeusz maga a hatalom megtestesüléseként jelenik meg a történetben, és minden részlete ezen aspektusát támogatja. Viharszín szakálla, esőszürke szemei, ózonszaga és a körülötte pattogó levegő, mind hatalmának olyan jelei, amik a viharra és annak pusztító erejére emlékeztetik az olvasóközönséget. A villámok egyúttal az isten temperamentumát is tükrözik. Hamar lángra lobban, gondolkodás nélkül lecsap, ugyanakkor hamar meg is nyugszik, ahogyan Zeusz tette a villám visszaszerzését követően. Haragjának gyakori fellobbanására utalhat az a tény is, hogy bár Kheirón szerint ez az első alkalom a világháború óta, hogy így harcolnak az istenek, az olümposzi lakosság nyugodt viselkedése arra enged következtetni, hogy az ilyen események az ő életükben nem számítanak rendkívülinek. Ez betekintést nyújt a halhatatlanságból következő időkonceptió átalakulására. Az olümposzi lakosságot nem köti a halandó élet határa, így számukra az idő múlása kevésbé érzékelhető. Számukra a távoli múltban történő események nem tűnnek annyira távolinak, akár mindennaposnak is érződhetnek. A lakosság nyugodt reakciója továbbá reflektál az istenek kiszámíthatatlan jellemére is, mivel a célközönség a szituációra adott válaszként inkább aggodalmat, pánikot várna el.

A főisten által viselt ruházat erőt sugároz, valamint modern kontextusba emeli Zeusz alakját. Sötétkék csíkos öltönye a hatalom, jólét és tekintély szimbóluma a modern társadalomban, amely párhuzamba állítható a modern korban egy elnök, cégvezető vagy üzletember megjelenésével. Ezen öltözet használatával a kulturális kontextus változását figyelembe véve az író Zeusz hatalmi státuszát jelzi, amit a ruha kék³³ színe tovább erősít, mint a nemes, királyi vérvonalak szimbóluma. Ez a szín öszinteséget, nyugalmat és logikus

³³ A kék szín jelenthet szomorúságot is, amit a többi isten halála miatt érez. Elliot, Maier (2007: 250)

gondolkodást is tükröz, ami egy vezető főbb erényei közé tartoznak. Zeusz modern és korábbi antropomorf alakja között érdekes párhuzamként figyelhető meg az antik ruháján is megjelenő kék szín, ami jelképezi az isten legbelsőbb értékeinek egy bizonyos állandóságát. Ez arra utal, hogy bár az isten és ruhája változik az idővel, alapvető státusza változatlan marad. Ruhája demonstrálja az istenek azon képességét, hogy alkalmazkodni tudnak a halandók világához, anélkül, hogy isteni lényegüket elveszítenék.

A ruhák szimbolikus jellegét Harms tanulmánya is alátámasztja, amely szerint az emberek öltözködése olyan kifejezési eszköz, ami a környezetükkel való kapcsolatukat tükrözi. Írásában kifejti, hogy bár az öltözködés célját a környezeti feltételek befolyásolják, a formáját az ember tulajdonságai, érzelmei és társadalmi helyzete határozzák meg.³⁴ Ezen okok miatt különbözik a külseje és ruházata Zeusznak a mitológiai és a modern kontextusban, s jelennek meg az istenek emberi munkákhoz kapcsolódó ruhákban a regény cselekménye során. Modern ruhájuk célja a beolvadás, így emberi munkaruhákat viselnek, amiknek formája jellemüket, értékeiket tükrözi. Zeusz ennek megfelelően vezetőhöz méltó ruhát visel, mint a hatalom megtestesítője, míg Poszeidón tengeri birodalmát tükröző, kikötői munkához illő ruhában jelenik meg.

³⁴ Harms (1938: 239)

4. Zeusz karaktere

S. A. Brown³⁵ véleménye szerint a fiatal olvasókat az istenek jellemvonásai a szülői tekintélyre emlékeztetik, amely ellen lázadnának. Ez a jelenség hozzájárulhat az istenalakok népszerűségének csökkenéséhez a modern világban. Zeusz, mint a legfőbb hatalom megtestesítőjére, a történetben folyamatos nyomást helyez a szereplőkre, és mintegy katalizátorként szolgál a cselekmény előrehaladásában. Karakterének összetettsége ugyanakkor csökkentti az olvasók ellenszenvét a hatalmi pozícióban álló személyekkel szemben.

A villámtolvaj Zeusz-alakja igazán összetett jellemzőkkel van felruházva. A történet nagy részében az ellopott mestervillám miatti haragja dominál, amit erejének megnyilvánulásai – járművekbe csapó villámok, égzengés – is tükröznek. Nagy hatalmából és pozíciójából adódóan kialakult paranoiája következtében gyanúsítja meg Percyt a lopással. Mitológiai történetekre visszautalva tart a lehetőségtől, hogy le akarják őt taszítani a trónjáról, ahogy ő tette korábban az apjukkal. A mitológiai elemeknek tendenciája visszatérni később, ahogyan Kronosz az apját legyőzte, úgy ő is legyőzetett a fia által, és ezen okból Zeusz is attól tart, hogy ez lesz a sorsa.

Uralkodóként Zeusz rendíthetetlenül ragaszkodik a hatalmához, és ennek elvesztése ellen szélsőséges tetteket is képes volt végrehajtani a mítoszokban. Elnyelte első feleségét, hogy megakadályozza egy nála hatalmasabb fiú születését, és hasonló félelmek miatt lemondott Thetiszről is. Zeusz így nem pusztán a hatalom kifejezőeszközeként jelenik meg a regényben, hanem annak árnyoldalát is magában hordozza.

A görög istenek és a klasszikus tradíció, amelynek részei, magas tekintéllyel rendelkeznek. Az ebből eredő hatalommal való folyamatos foglalkozás hozzájárul a gyermeki fantázia és a klasszikus irodalom közötti szakadék elmélyüléséhez.³⁶ A különböző adaptációk esetében elengedhetetlen figyelembe venni a közönség elvárásait és olyan karaktereket alkotni, akikkel azonosulni tudnak vagy valamilyen módon szerethetőnek érznek. Fiataloknak szóló könyvek írásakor számításba kell venni a hatalommal kapcsolatos gyermeki attitűdöt, s valamilyen módon a hatalmat reprezentáló karaktert közelebb kell hozni az olvasóhoz. Egy isten, mint a hatalom legfelsőbb szimbóluma, önmagában túlságosan távoli és tökéletes ahhoz, hogy szerethető legyen. Joseph Campbell véleménye szerint a tökéletesség nem emberi, így nem vált ki szeretetet, a hibák teszik szerethetővé az embert is. Erre az okra vezeti vissza, hogy sokaknak nehezebb esik Istent szeretni, csak csodálni képesek, mert nehéz vele közvetlen

³⁵ Brown (2017: 189–209)

³⁶ Brown (2017: 190)

érzelmi kapcsolatot kialakítani.³⁷ A görög mitológiai istenek e tekintetben emberibbnek mutatkoznak, hiszen már az antik tradíció sem ábrázolta tökéletesnek őket. Hibáik révén az olvasók könnyen azonosulhatnak velük, és szerethetik meg őket. Erre példaként szolgál a regényben megjelenő Zeusz karaktere is, akinek erőteljes emberi vonásai érthetőbbé és szerethetőbbé teszik az olvasók számára.

Zeusz az antikvitás egyik legjobban ismert görög istene. Mitológiai történeteken keresztül az olvasó végigkísérheti életét a születésétől kezdve, családi életének minden szakaszán. Ezen történetek betekintést nyújtanak bonyolult családfájába is, amely számos halandók és istenek között létrejött szexuális kapcsolatot foglal magába. Ez az isten és ember között létesülő együttlét gyakran félisten gyermek születését eredményezi, aki isteni tulajdonságokkal rendelkező halandó. Zeusznak különösképpen sok félisten gyermeke született, akik közül legismertebbek Héraklész, valamint Perszeusz. Ez utóbbinak a mitológiai örökségére utal Percy Jackson neve is, ezzel szoros kapcsolatot teremtve a klasszikus és modern történetek között.

Zeusz, Poszeidón és Hadész gyermekei hasonlóan hatalmas és veszélyes félistenekként jelennek meg a regényben, mint mitológiai elődjeik. A második világháború után a három isten megesküdött Sztüxre, hogy nem nemzenek több félistent, ami miatt Zeusz promiszkuózus természete visszaszorul a regényben. A mitológiában Zeusz számtalan alkalommal volt hűtlen feleségéhez és nemzett halandó asszonyoknak félisten gyermekeket, viszont a regény fiatal célközönségére való tekintettel az istennek ezt a jellemvonását Riordan majdnem teljesen eltűntette. A regény csak utal Zeusz múltjára, amikor a mitológiai történetekhez híven Zeusznak gyermeket szült egy halandó színésznő. Az eskü megszegése miatt bár Zeusz közvetlenül nem bűnhődött meg, helyette a leánya, Thalia szenvedte el a következményeket, hiszen különböző szörnyek vadásztak rá és támadták meg.³⁸

A Sztüx ereje a mítoszokban jelentős hatalommal bír az esküszegő istenek felett, és még halhatatlanságuk sem mentesíti őket a büntetés alól. Az *Istenek születése* című mű szerint az esküszegő egy évig evés, ivás vagy bármilyen életjel nélkül fekszik aléltan, valamiféle bódult álomban, majd ebből felgyógyulva kilenc évig száműzetésben kell élnie a többi halhatatlantól, miközben sem lakomára, sem gyűlésbe nem járhat velük a tizedik évig.³⁹ A Sztüx az eskük feletti hatalmát azért kapta, mert gyermekeivel Zeuszt segítette a titánok elleni harcban. A mítoszok szerint Zeusz nem szegte meg a Sztüxre tett esküket, mivel az igazság

³⁷ Campbell, Moyers (1988: 26)

³⁸ Riordan (2005: 87–88)

³⁹ Hes. *Theog.* 793–804

megszemélyesítőjeként tisztelték, aki az esküket betartatta másokkal, és akit eskütételkor tanúként szólítottak. A regény ezzel szemben olyan helyzetet ábrázol, amelyben Zeusz megszegi az esküjét. Riordan a weboldalán úgy nyilatkozott, hogy a mítoszoknak azt a verzióját szokta használni, ami leginkább beleillik az általa alkotott narratívába, és ha a mítoszoktól eltér valamilyen okból, arra a regényben megkísérel megfelelő magyarázatot adni.⁴⁰ Ez a változtatás, valamint Zeusz brutális, promiszkúzus karakterének enyhítése nemcsak a történet szempontjából fontos, hanem az adaptáció követelményeire is reflektál. Az író megváltoztatta a modern társadalom kulturális kontextusa miatt Zeusz eskükhöz való viszonyulását, hiszen a modern társadalom már nem tulajdonít nagy jelentőséget az eskük betartásának, míg a célközönség fiatal kora miatt az isten kegyetlen és hedonista karakterelemeit tüntette el. A radikális változtatások ellenére, mégis megőrizte az isten karakterének pozitívabb aspektusait.

A regényben Zeusz nem tudta megmenteni Thaliát sorsától, de áldozatáért, amit a társai biztonsága érdekében hozott, apja fenyőfává változtatta őt. Azóta Thalia fája védi a Félvér Tábor határát, menedéket biztosítva az ott élő gyerekeknek, ahogyan az ókori Zeusz védi az oltalomkérőket, koldusokat, idegeneket. Thalia átváltozása ezzel apja védelmező szerepét tükrözi, amely aspektust ő is megörökölte. A mitológiában gyakoriak a hasonló, védelmi célú átváltozások,⁴¹ valamint a fává válás⁴² sem ismeretlen motívum. Ez lehetőséget ad arra, hogy több lehetséges mitológiai referencia integrálódjon a regénybe. Az *Átváltozások* című eposz is több különböző átváltozástörténetre ad példát. Az Apollón tolakodó udvarlása elől menekülő Daphnét apja, a folyóisten babérfává változtatja, hogy megvédje. Ez kiváló példa a fává való változásra, miközben a védelmi célú átváltoztatás motívumát is megjeleníti. Vendégszeretetük jutalmaként Baukiszt és Philémont is fákká változtatja Zeusz, ezzel teljesítve kívánságukat, hogy még a halál se választhassa el őket. Ez is illusztrálja Zeusz igazságosságát és nagylelkűségét a mitológiában, amelyet azokkal szemben tanúsít, akik jót tesznek vele. A regény és a görög mitológia történetei között további párhuzamok figyelhetők meg Zeusz védelmező természetének ábrázolásában. Ahogyan a regényben Zeusz megpróbálja megvédeni lányát a körülmények ellenére, úgy a mitológiai történetekben is igyekszik óvni gyermekeit, közülük legismertebben Héraklészt, akit Héra már csecsemőkorától kezdve megpróbált elpusztítani, férje hűtlensége miatt. Az ilyen mítoszok Zeusz gondoskodó, védelmező aspektusait hangsúlyozzák, amit a regény is tükröz.

⁴⁰ <https://rickriordan.com/about/frequently-asked-questions/> utoljára megnyitva: 2025.01.15.

⁴¹ Védelmi célú változás történik, amikor Minerva madárrá változtatja az ablakból kilökött Perdixet, ezzel megmentve az életét. Ov. *Met.* 8. 236–259

⁴² Fává változás történik, amikor Phaethón nővérei fává változnak bánatukban Ov. *Met.* 2. 344–366

Az istenek közötti hierarchia és kapcsolatok feltárása kulcsfontosságú elemei a cselekményének, különösen Zeusz halhatatlan gyerekein keresztül, akik fontos szerepet játszanak a regényben. Dionüszoszt apja, Zeusz nevezte ki a Félvér Tábor igazgatójának büntetésből és tiltotta el a bortól egy évszázadig. Erre a tilalomra is mennydörgés emlékezteti, ha készüli megszegni, ami azt jelzi, hogy Zeusz mindig odafigyel, hogy mikor mit csinál, és képes távolból is megérezni, ha ellenszegül akaratának. Dionüszosz külső megjelenése kezdetben nem árul el semmilyen isteni jellemvonást, csupán temperamentuma utal Zeusz örökségére. Indulatosságát tükrözi, hogy Percy szkeptikus hozzáállására halálos fenyegetéssel válaszol, valamint az istenek közötti harc elkerülése érdekében delfinné akarja változtatni. Dionüszosz a regényben több ellentmondó jellemvonást mutat: egyes pillanatokban gyermeki módon panaszkodik apja büntetésére, máskor viszont hatalmas erejét érezteti isteni aurájának irányításával. Dionüszosz, aki hosszú időt töltött az emberi társadalomban, megtanulta isteni auráját csak szükség esetén érzékelhetővé tenni és eltüntetni, hogy könnyebben el tudjon vegyülni a halandók világában. Az isten haragjában, félelemkeltés céljából mutatja meg Percynek valódi erejének mértékét, aki a szemébe nézve víziókat lát emberek átváltoztatásáról és megöléséről.⁴³ Ezek a képek mutatják meg Percynek, hogy az istenség bármikor örületet ültethetne a fejébe. Dionüszosz képessége így demonstrálja az istenek valódi erejét, miközben párhuzamot von az antik istenek víziókeltő képességével is.

A Dionüszosz által bemutatott erő éles ellentétben áll az isten Zeusszal kapcsolatos gyermeki magatartásával. A főisten és fia kötelékét a regény humoros formában mutatja be, ami az emberek közötti apa-fia kapcsolatokra reflektál.

*Mr. D looked at the wine and feigned surprise. "Dear me." He looked at the sky and yelled, "Old habits! Sorry!" More thunder.*⁴⁴

Dionüszosz isten gyakran reagál apja szavára gyermeki módon, tiszteletlenül, amire Zeusz mennydörgés formájában, egyfajta apai dorgálással válaszol. A fiúra kiszabott büntetés – az alkoholfogyasztás tilalma, valamint a táborba való szobafogságszerű elzárttság – is inkább kamaszos lázadásra adott szülői válaszra hasonlít.

*„A net of lightning flashed across the clouds. Thunder shook the windows of the house. "Blah, blah, blah," Dionysus said.”*⁴⁵

⁴³ Riordan (2005: 53)

⁴⁴ Riordan (2005: 52) *Mr. D a borra nézett, és meglepetést színlelt. „Te jó ég!” Az égre nézett, és felkiáltott: „Ezek a régi szokások! Bocsánat!” Újabb égzendülés hallatszik.*

⁴⁵ Riordan (2005: 100) *Villámháló suhant át a felhőkön. Mennydörgés rázta meg a ház ablakait. „Bla, bla, bla, bla” - mondta Dionüszosz.*

Ez a viszony a humort használja az isteni kapcsolatok emberibbé tételére, miközben Zeusz erejét és tekintélyét is kiemeli, Dionüszosszal kontrasztba helyezve.

A mitológiai történetekben is megmutatkozik a Zeusz és Dionüszosz közötti szoros kapcsolat, ami részben születésének körülményeire vezethető vissza. Édesanyja, Szemelé a terhesség hatodik hónapjában meghalt, így Zeusz a combjában hordta ki a magzatot. A gyermeket születése után Zeusz megpróbálta feleségétől elrejtetni és védelmezni, ami azt sugallja, hogy Zeusz különös figyelmet szentelt ennek a fiának. A kettejük között megjelenő szoros kapcsolat a regényben is megjelenik.

Zeusz másik fia, Arész, a háború istene is igen fontos szereplő Percy Jackson történetének szempontjából. A regényben eleinte az apjától ellopott villámot keresi, azonban később Percy és társai megtudják, hogy valójában már régen visszalopta a villámot a tolvajtól, és mindvégig nála volt. A regény cselekménye során az Arészra jellemző pusztító karakter párhuzamba vonható apjával, aki ugyancsak nagy pusztításra képes hatalmas erejével.

Az istenekre jellemző brutalitás, ami a mitológiai történetek egy részében központi szerepet kap, a regényben a fiatal célközönségre való tekintettel, inkább humorral fedve, könnyeden van jelen. Ez a döntés a regényben szereplő istenek közötti viszony ábrázolására is nagy hatással van. A mitológiában olyan mértékben jelen van Arész brutalitása és harci vágya, hogy kapcsolata apjával kifejezetten negatívnak mutatkozik. Az *Ilias* című eposz egyik jelenetében a sebesült Arész láttán Zeusz kijelenti, hogy számára ő az istenek közül a leggyűlöletesebb, mert örömet leli az öldöklésben, és csak apai felelőssége miatt nem taszította még le mélyebbre, mint a titánokat.⁴⁶ Az antik Zeusz hideg, de kötelességtudó a fiával szemben, és felelősségtudatból, nem örömmel segít fiának a bajban. A regény nem tér ki részletesen a kettejük közötti viszonyra, de bizonyos részletek sejtetik a kettejük közötti dinamikát. Poszeidón Arész büszkeségét és meggondolatlanságát Zeusztól örökölt tulajdonságoknak tulajdonítja, ezzel megerősítve kettejük kapcsolatát, miközben fivéri hangvétellel nyugtatja Zeuszt, aki nem akarja elhinni fia árulását. Ez a rövid jelenet, valamint Kheirón jellemzése az Olümposzon összehívott megbeszélésekről, mint egy családi vacsoráról az istenek közötti kapcsolatot hasonlatossá teszi a befogadó által ismert családképhez.

Maga a regény így szigorú, valamint távolságtartó apaként mutatja be Zeuszt, aki gyermekei életébe ritkán avatkozik bele közvetlenül. Bár pártatlan főisteni szerepe miatt távolságot tart, és minden istennel egyenlően bánik, bizonyos pillanatokban megmutatkozik törődése gyermekei iránt.

⁴⁶ Hom. *Il.* 5. 888–898

A mitológiai Zeusz-képnek erős kötődése van az igazságossághoz is. Ő a harmadik fél, aki bíróként igazságot szolgáltat a történetekben, többnyire arany mérlegével állva a veszekedő felek között. Az igazság védelmezőjeként gyakran bünteti meg a törvényszegőket és jutalmazza meg az arra méltókat, viszont ez az igazságszolgáltatás nem mindig felel meg a mai igazságosság eszményének, emiatt a mitológiában és a regény cselekménye során is kegyetlennek, igazságtalannak látszanak tettei. Zeusz ítélete nem jelenti minden esetben, hogy az erényes meg lesz jutalmazva és a bűnöst csapások sújtják. Zeusz két hombárjából – egyikben jó adományok másikkban csapások vannak – keverve oszt, így egyszer boldogságra, másszor bajra talál az életben az ember.⁴⁷ Ezzel magyarázta a görög felfogás többek között az emberi élet kiszámíthatatlanságát és az istenek döntéseinek gyakran felfoghatatlan természetét. Zeusz szeszélyes jellemére példaként szolgál, ahogyan a főisten megvádolja és megtámadja Percyt a villám ellopásával kapcsolatban, mégis ártatlanságának bebizonyosodása után, megenyhül és elnézőbben bánik vele. Ez az ábrázolás tovább mélyíti Zeusz karakterét, aki egyszerre testesíti meg az igazságosság eszméjét és az istenek kiszámíthatatlan természetét.

A regény során Zeusz cselekedetei modern szemszögből gyakran a hatalommal való visszaélésként értelmezhetők, s rettentő hatalma miatt a többi isten ritkán keveredik vele összetűzésbe. Ereje a többi istenek által elérhetetlen a mítoszokban, ezzel szemben a regény Poszeidónt és Hadészt is hasonlóan nagy erővel írja le, ami Zeusz karakterét emberibbé és elérhetőbbé teszi, mint a mítoszokban.

A regény cselekményében Zeusz Poszeidónt és fiát vádolja meg legerősebb fegyverének ellopásával, ami a közöttük lévő bonyolult kapcsolatra utal. A kettejük között húzódozó ellentét már az *Iliasz* című műben is megjelenik. Noriko Yasumura rámutat, hogy az eposz narratívája hangsúlyozza Poszeidón ellenséges közeledését Zeusz felé, valamint a köztük fennálló „*tug-of-war*”⁴⁸ dinamika jelenlétét. Poszeidón, annak ellenére, hogy ereje nem tud felérni Zeuszéhoz, többszörösen megpróbálja kihívni őt, ezzel kimutatva, hogy a mitológiában sem volt idegen a lehetőség, hogy a két fivér között háború törhet ki és ellenségeskedésük nem csak az emberek között dúló háborúra reflektál.⁴⁹

A regényben ezt az ellentétet Kheirón inkább gyerekes civódásként írja le a családi vacsora közben, mint vérre menő halálos küzdelmet, amivel enyhíti, majdnem komikussá teszi

⁴⁷ Hom. *Il.* 24. 527–533

⁴⁸ A kifejezést kötélhúzás néven lehet magyarra fordítani, ami a két isten közötti kölcsönös ellenségeskedésre utal. A játék során mindkét fél a kötelet ellentétes irányba húzza, és mivel egyik fél sem akar engedni, a kötel egyik oldalra sem mozdul el, ezzel patthelyzetbe helyezve a feleket. Ilyen módon viaskodnak a fivérek is a mitológiában. Yasumura (2011: 103–110)

⁴⁹ Yasumura (2011: 103–110)

a megjelenő istenek hirtelenharagú és sértődékeny természetét. Gyerekes civódásokat elevenít fel a fivérek között olyan kérdésekről, hogy melyikük az édesanyjuk kedvenc gyermeke vagy melyiküknek van nagyobb pusztító ereje. Ez a könnyed ábrázolás szándékosan eltereli az olvasó figyelmét a téma komolyabb implikációitól, például az isteni konfliktusokból fakadó katasztrófáktól. Ezt a hatást tovább erősíti Kheirón hivatkozása a témákra, mint „*The usual nonsense*”⁵⁰ vagyis a szokásos hülyeségek, amely egyúttal a fiatal célközönség igényeihez is alkalmazkodik.

A fivérek között lévő családi viszály egyik jelentős forrása a mitológiában és a regényben is a közöttük bekövetkezett hatalommegosztás. Apjuk legyőzése után Zeus az eget, Poszeidón a tengert és Hadész az alvilágot kapta meg. Zeus főisteni pozícióba lépett, s bár a hatalmat egyenlően osztották el, Zeus ereje a mítoszokban messze meghaladja a többi istenét. Hatalma miatt testvérei nem sűrűn merik komolyan megkérdőjelezni döntéseit, ami konfliktusokat idéz elő közöttük. A mitológiában az istenek fellázadtak Zeus uralkodása ellen⁵¹, de győzedelmeskedett felettük, ezzel kimutatva felsőbbrendűségét. A regény is erre a történetre utal vissza a bizalmatlanság és ellenségeskedés egyik okaként Zeus és Poszeidón között.

Ez az ellentét Zeus és Hadész között mégsem jelenik meg olyan mértékben, mint a főisten és Poszeidón között, hiszen Hadész nem volt részese a Zeus elleni lázadásnak. A mitológiában kapcsolatuk közelsége Perszephoné elrablásának történetében mutatkozik meg. Zeus megengedi Hadésznek, hogy leányát, Perszephonét levigye a birodalmába a feleségeként. Bár Perszephoné anyja, Déméter ráveszi Zeust, hogy visszaszerezze a leányát, Zeus még ekkor sem viselkedik ellenségesen Hadésszal, ehelyett megengedi, hogy az év egy részében a leány az alvilágban maradjon a férjével.

Kapcsolatuk ábrázolása kevésbé részletes a sorozat első kötetében, ami részben a médium terjedelmi korlátozásaiból, részben az író által kialakított világképhez való igazodásból fakadhat. Hadész távolságtartó és óvatos a fivérével szemben, amit kimutat, hogy nem mer segítséget kérni Zeustól, attól tartva, hogy az kihasználja pillanatnyi gyengeségét.⁵² Kapcsolatuk mégsem tekinthető rossznak. Alvilágban lakó fivérét meg sem gyanúsítja a főisten a mestervillám ellopásával, pedig Thalia megtámadásában is szerepe volt korábban, ami egyfajta testvéri jóindulatot mutat kettejük között. Közelségük hiánya elsősorban Hadész kitaláltsága vezethető vissza. Az istenek többnyire nem léphetnek egymás birodalmába, és

⁵⁰ Riordan (2005: 103)

⁵¹ Hom. II. 1. 396–406

⁵² Riordan (2005: 233)

mivel Hadésznak nincs az Olümposzon trónja, ritkán találkozik a többi istennel. Riordan a történet összefüggése érdekében, s azért, hogy Hadész karakterét is szerethetővé tegye az *underdog effect*⁵³ hatása révén, inkább az Olümposzon lakó istenektől való elzártságát hozta előtérbe, hogy a célközönség együtt érezzen vele, ne pedig a haláltól való félelemmel asszociálja.

A fivérek közötti legjelentősebb különbség a halandó világhoz való viszonyukban mutatkozik meg. Zeusz a hatalom megtestesítője mind az antik, mind a modern emberi világ számára. Öltönye, amelyet a politikai és gazdasági elit visel, jelzi vezetői szerepét és státuszát az istenek között. Halandó megjelenése ellenére isteni mivoltát az emberekhez való hozzáállása is tükrözi. A villám visszaszerzését követően kijelenti, hogy le kell mosnia róla az emberi szennyet a Lémnosz vizében, ezzel betekintést nyújtva az emberekről alkotott véleményébe. Ez a reakció az antik Zeusz-képpel is párhuzamba állítható, hiszen kegyetlen büntetéssel sújtotta Prométheuszt, amiért segített az emberiségnek. Zeusz ezzel a kijelentésével távolságot helyez a halandó és isteni világ közé, valamint saját felsőbbrendűségét is kifejezi.

Poszeidón megjelenése ennél nagyobb hasonlóságot mutat egy átlagos emberéhez, kikötőmunkásokhoz illő egyszerű viseletével. Napbarnított, sebhelyes keze és a szemei körül lévő nevetőránccok barátságosnak és megközelíthetőnek mutatják az istenséget. A horgászszekekhez hasonló trónja, beépített horgászbót-tartóval, emberi jelleget kölcsönöz a karakternek, és csak a tartóban lévő, zöldesen villódzó háromágú szigony ad neki isteni megjelenést. Poszeidón viszonyát a halandókhoz félisten fiához fűződő kapcsolata is jól példázza. A regényben aggódó apaként figyeli Percy kalandjait, és megértéssel fordul felé, még akkor is, amikor a fiú nem engedelmeskedik az isteni szabályoknak. Engedékenységet azzal igazolja, hogy az istenek közeli kapcsolatban állnak saját elemükkel. A tenger nem szereti, ha visszafogják, ezért Poszeidón a saját örökségére való tekintettel megérti fia viselkedését, ezzel megerősítve kettejük kapcsolatát is.

Hadész megjelenése és kapcsolata az emberi világgal élesen eltér testvéreiétől. Emberi megjelenése ellenére, aurája és ruházata a halandó világtól való elzártságát hangsúlyozza. Árnyakból szőtt ruhája, emberi csontokból álló trónusa és sötét aurája baljóslatú megjelenést kölcsönöz számára. A regényben megjelenő istenek közül egyedül ő nem alkalmazkodott az emberi világhoz, ami hangsúlyozza a halottak birodalmának távolságát az emberi világtól, növelve a fivérek között húzódó szakadékot. Folytonos munkája miatt nem hagyhatja el a

⁵³ Az *underdog effect* létrejöttéhez feltétel egy hátránnyal induló szereplő, aki elszántan kitart céljai mellett. A hatás következtében ezzel az elesett, esélytelen karakterrel könnyen szimpatizál a közönség, és támogatja célja elérésében. Paharia, Keinan, Avery, Schor (2011: 755)

birodalmát, hogy az emberi világba járjon, emiatt megjelenésének sem szükséges emberinek lennie a halandó világban való elvegyülés érdekében. Birodalmának is mindössze a bejárata mutatkozik egy filmstúdió előcsarnokának, hogy illeszkedjen az emberi világhoz, és megnyugtassa az oda érkező lelkeket. Ezek alapján az istenek közül Hadésznak van a legkevesebb közvetlen kötődése a halandók síkjához, mégis a halottakkal való kapcsolata miatt rálátása van az emberi természetre. Ezt alátámasztja az is, hogy nem örül az istenek között kiobbanni készülő háborúnak, mivel annak következményeként rengeteg ember veszítené el az életét, akik a birodalmába kerülve jelentős terhet jelentenének számára. Ezzel Riordan Hadész karakterét szellemesen mutatja be a célközönségnek és kapcsolatba hozza az emberi világ síkjával.

Riordan regényében összefonódik a halandók és az istenek világa. Zeusz alakja különösen figyelemre méltó, hiszen megtestesíti az ókori isteni és a modern emberi hatalom összeolvadását. Az isten bár megőrzi legfőbb jellemzőit az ókori mítoszokból, a karakterét modern elemek árnyalják. A regényben megjelenő Zeusz-kép ezáltal nem csupán az istenek vezetőjeként jelenik meg, hanem a mindenkor hatalom szimbólumaként Amerikára⁵⁴ is reflektál, közelebbi kapcsolatot létesítve az istenek és halandók síkja között.

Az emberi és isteni világ ilyen mértékű összeolvasztásával az író az ókori görög társadalom sajátosságát próbálja az olvasónak továbbörökíteni. Az antik társadalom tényként kezelte az istenek létezését, és a környezetében bekövetkező jelenségeket az ő jelenlétükkel magyarázta. Ebből következik, hogy az isteneik és azok imádata az emberek életének szerves részét képezte, a szent és profán nem elválasztva, hanem közösen jelent meg mindennapjaikban.⁵⁵ A regény isteneiben megjelenő antik és modern vonások hidat képeznek a korok között, ezáltal kiutat kínálva a célközönség számára saját jelenükből, és teret adva az eszképzizmusnak. Eliade kutatása alapján már a mitológiának is volt ilyen funkciója az azt olvasó emberek számára. Művében leírja, hogy az archaikus emberek istenek és hősök cselekedeteit megismételve, vagy akár történetük elmesélésével szakadtak ki saját idejükből és beléptek be a Nagy Időbe.⁵⁶ A szimbolikus és hétköznapi elemek ezen kombinációja nemcsak a mitológia iránti érdeklődést növeli, hanem a történetek időtálló üzenetét is hangsúlyozza a

⁵⁴ A görög istenek árnyalt és összetett karaktere, valamint borzasztó ereje hasonlóságot mutatnak a modern nyugati civilizáció, legfőképpen az Amerikai Egyesült Államok megítélésével, ami a regény eseményeinek fő helyszíne. Ezt a képet tovább erősíti a sas, ami mind Zeusz, mind Amerika szimbólumaként megjelenik a modern médiában.

⁵⁵ Bremmer (1994: 1)

⁵⁶ Eliade (1957: 22)

modern társadalom számára, miszerint az emberek és az istenek világa között húzódó kapcsolat mindig is létezett, és újraértelmezése révén még ma is releváns.

5. Összegzés

A modern médiában fontos szerepet játszó mítoszadaptációkban Zeusz jelenléte vitathatatlan. Sokszínű karaktere miatt az alkotók célja nem feltétlenül az antik Zeusz teljes jellemének bemutatása, hanem egy olyan Zeusz-kép kialakítása, ami megfelel a mai társadalmi normáknak és a célközönség elvárásainak, miközben megőrzi az eredeti istenkép legfontosabb vonásait. Összességében az ilyen művek elérhetővé teszik mindenki számára az antik kultúrának egy árnyalatnyi részét, köztük azoknak a fiataloknak, akiket a modern oktatási forma teljesen elidegenített a klasszikusoktól. Ez ugyanakkor nem helyettesíti a klasszikusok olvasását, hanem inkább arra ösztönzi a fiatalokat, hogy a modernizált verziók iránti érdeklődésük révén kezdjenek el érdeklődni az antik történet iránt is, túllépve a klasszikus művekkel kapcsolatos negatív előítéleteikön.

A villámtolvaj című regény modern Zeusz-képe a fejlődő istenképek különböző szakaszain keresztül tárul fel, közvetett és közvetlen módon egyaránt az olvasók előtt. Először természeti erőként jelenik meg, majd Percy álmaiban zoomorf isteni alakot ölt, majd az antik görög istenképnek megfelelően, végül pedig egy emberi vonásokkal és külsővel felruházott modern istenként lép színre. Ez az ábrázolás lehetővé teszi, hogy Zeusz egyszerre legyen az antik világ hatalmas főistene és a modern emberi hatalom szimbóluma. Zeusz vezetőként és igazságosztóként jelenik meg, akinek döntései gyakran bonyolultak és nehezen érthetők a fiatalabb olvasók számára. A regény célja nekik megmutatni, hogy a hatalom nem feltétlenül gonossággal vagy igazságtalansággal jár együtt, hanem komplex döntéshozatalt és felelősséget igényel. Ezzel az író párhuzamot teremt Zeusz és az olvasóközönség életében vezető szerepet betöltő személyekkel, legyen az családi, közösségi vagy munkahelyi vezető és arra buzdítja az olvasót, hogy tekintsen ezekre a személyekre más perspektívából. Zeusz karakterét tovább alakítják a modern társadalmi körülmények. *A villámtolvaj* Zeuszának bár fontos az igazságosság, esküjét megszegi és archaikus vonásai fokozatosan háttérbe szorulnak. Az ókori Zeuszra jellemző brutalitás és promiszkuózus hajlam a fiatal célközönségre való tekintettel enyhül, csak múltra való visszatekintésként, távoli fenyegetésként van jelen a regényben, ezzel megkönnyítve az olvasóközönségnek a modern Zeusz-kép megértését.

Zeusz megjelenése és ereje is tükrözi a két különböző világ összekötését a műben. Ahogyan a szent és profán találkozik és akaratlanul is egybeolvad a műben, úgy Zeusz karakterében is megjelenik a modern és az antik világ, valamint az istenek és halandók világa is hatalmi szimbólumok formájában. Mivel karaktere a modern világot is tükrözi, egyfajta hidat képez a modern és az antik világ között, ami eszközpiézusra ad lehetőséget az olvasónak. A

regény ilyen módon lehetőséget nyújt a fiataloknak megismerkedni az antik kultúra egy szeletével, miközben inspirálja őket, hogy mélyebben érdeklődjenek a görög kultúra és mitológia iránt.

Riordan modern Zeusz-karaktere összességében nem tér el jelentősen az antik Zeusz-képtől, és a fellelhető különbségek megmagyarázhatók a kulturális kontextus változásával, valamint a célközönség igényeihez való igazodással. A regény emiatt egy olyan modern Zeusz-karaktert mutat be a célközönségnek, amely szemlélteti a világ folyamatosan változó hatalmi képét, valamint hidat képez az antik világ és a modern társadalom között, miközben arra ösztönzi az olvasót, hogy a klasszikus művek olvasásával mélyebb ismeretekre tegyen szert.

Felhasznált szakirodalom

- BREMMER 1997 J. N. BREMMER: *Greek Religion*, Oxford 1997.
- BROWN 2017 S. A. BROWN: *The Classical Pantheon in Children's Fantasy Literature*, in: B. Rogers – E. Stevens (eds.), *Classical Tradition in Modern Fantasy*, Oxford 2017, 189–209.
- CAMPBELL 1949 J. CAMPBELL: *A Hero With a Thousand Faces*, Princeton–Oxford 1949.
- CAMPBELL, MOYERS 1988 J. CAMPBELL, B. MOYERS: *The Power of Myth*, New York 1988.
- ELIADE 1957 M. ELIADE: *Myths, Dreams and Mysteries: The Encounter Between Contemporary Faiths and Archaic Realities*, New York 1957.
- ELLIOT, MAIER 2007 A. J. ELLIOT, M. A. MAIER: *Color and Psychological Functioning*, *Current Directions in Psychological Science*, Vol. 16, California 2007, 250–254.
- GRAVES 1955 R. GRAVES: *The Greek Myths*, London 1955.
- HAHN 1980 HAHN I.: *Istenek és népek*, Budapest 1980.
- HARMS 1938 E. HARMS: *The Psychology of Clothes*, *American Journal of Sociology*, Vol. 44, Chicago 1938, 239–250.
- MARSHALL 2000 B. M. MARSHALL: *The Face of Evil: Phrenology, Physiognomy, and the Gothic Villain*, *Hungarian Journal of English and American Studies*, Vol. 6, Debrecen 2011, 161–172.
- MURNAGHAN 2011 S. MURANGHAM: *Classics for Cool Kids: Popular and Unpopular Versions of Antiquity for Children*, *The Classical World*, Vol. 104, Maryland 2011, 339–353.
- NILSSON 1927 NILSSON. M. P.: *Minoan Mycenaean Religion And Its Survival In Greek Religion*, Lund/London/Oxford 1927.
- PAHARIA, KEINAN, AVERY, SCHOR 2011 N. PAHARIA, A. KEINAN, J. AVERY, J. B. SCHOR: *The Underdog Effect: The Marketing of Disadvantage and Determination through Brand Biography*, *Journal of Consumer Research*, Vol. 37, Oxford 2011, 775–790.
- PATAKI 2020 PATAKI E.: *Átjárók az Olymposra. A görög mitológia és a kortárs magyar YA fantasy*, *Antikvitás & Reneszánsz VI.*, Szeged, 2020.
- RIORDAN 2005 R. RIORDAN: *Percy Jackson & the Olympians (The Lightning Thief)*, California 2005.

SASS-HENKE 2012

A. SASS-HENKE: *Putting Characters First in a Middle School Classroom*, The English Journal, Vol. 102, Illinois 2012, 71–75.

YASUMURA 2011

N. YASUMURA: *Challenges to the Power of Zeus in Early Greek Poetry*, London 2011.

A hivatkozott filmek

DISNEY 1997	WALT DISNEY STUDIOS: <i>Hercules</i> , Ron Clements, John Musker, United States 1997.
FOX 2010	20TH CENTURY FOX: <i>Percy Jackson and the Olympians: The Lightning Thief</i> , Chris Columbus, United States 1997.

A felhasznált weboldalak

RICK RIORDAN WEBOLDALA:

<https://rickriordan.com/>

<https://rickriordan.com/about/frequently-asked-questions/>

Utoljára megnyitva: 2025.01.15.